

Inhoud

Begin maar	11
Instinctief stoppen	12
Niets wordt geboren zonder weerstand	18
Een aanname is een groef	21
Leegte zonder richtingwijzers	24
Doelloos dromen	29
De creatiespiraal in theorie	31
De creatiespiraal in de praktijk	34
Rondlopen in de wens van een ander	40
Uit de schaduw kruipen	43
Het ligt allemaal aan mij (maar ik kan er wat aan doen)	49
Scharnierpunt naar een nieuwe wens	57
Ken uzelf	61
Beweeg naar de ongewenste emotie toe	66
Botsende gedachtes	72
Een onverwacht nieuw pad	74
Loslaten en omarmen	78
Ontrouw aan wie?	81
Besluiteloos kiezen	87
Geef je over	92
Zelf waarde geven	95
Ik ben een levend organisme	101

Wat je geeft is wat je hebt	105
Doorbreek je normen	107
Je hoeft niet bijzonder te zijn om iets te betekenen	113
Uit het donkere gat	117
Onvoorwaardelijke keuzes	121
Een kwestie van perceptie	124
Kritiek spiegelt je eigen waarden en normen	134
Bewust onbekwaam	137
Lot	142
Moed en kwetsbaarheid	146
Laten	151
Zonder harnas	155
Alles klopt (ook als het niet zo voelt)	159
Noodzaak	165
Dankwoord	169
Noten	171
Lijst met genoemde werken	175

Begin maar

Als je niet weet hoe je moet beginnen is de beste optie om gewoon maar een eerste stap te zetten, zonder na te denken over de tweede of de derde. Begin maar. Ergens. Het is jouw stap. Het maakt niet uit of het de juiste is. Wat de juiste stap is blijkt vaak pas bij nadere beschouwing, als je terugkijkt. Beschouwing achteraf. Zelfs een verkeerde afslag kan bij nader inzien de juiste stap zijn geweest. Een crisis kan een kans blijken om opnieuw te kiezen. Succes kan je doen inzien hoe eenzaam je eigenlijk bent. Elk eindpunt – hoe definitief dat ook lijkt – is uiteindelijk een tussenstop. Een plek waar je kunt rusten. Of wonden likken en littekens aaïen. Want echt klaar ben je nooit. Niets is wat het lijkt, totdat je opnieuw kijkt. En niets geeft meer verandering in een leven dan de manier waarop je naar de dingen kijkt. Kijk maar. Begin maar.

Instinctief stoppen

Volslagen onverwacht werd ik op mijn achtendertigste verjaardag wakker in een hotelbed in Barcelona met een diepriet gevoel dat huisde in mijn onderbuik en dat ik herkende als het steeds weer terugkerende besef dat er iets in mijn leven niet klopte. Ik bouwde al tien jaar met grote inzet en focus aan een carrière als toneelschrijfster. Het was geen beroep met een zekere basis voor groot materieel succes, maar mijn hart – of ziel, wie zal het zeggen – had me met zachte hand die richting op geduwd.

Ik was blij met mijn beroep, ook al kon ik er niet van leven en vulde ik mijn inkomen al jaren aan met journalistiek werk. Met enige regelmaat interviewde ik theatermakers die mij een nieuwe kijk gaven op mijn eigen werk. Je zou dus kunnen zeggen dat ik tot de happy few behoorde die van hun passie hun beroep hadden gemaakt. Toch was dat niet het gevoel waarmee ik die ochtend wakker werd.

Ik was met mijn lief een paar dagen in Barcelona

voorafgaand aan een wandelvakantie in het bergachtige landschap achter Benidorm, waar eind januari de amandelbomen beginnen te bloeien en met hun bloesem het landschap roze kleuren. Met het vooruitzicht op dagen wandelen door dit prachtige en verlaten landschap, besloten we voor mijn verjaardag een stop te maken in de stad die tien jaar geleden mijn hart veroverde. Ik had toen zes weken lang gebivakkeerd in een van de kleinste kamers van hotel Lloret aan de Ramblas, vanuit een romantisch verlangen om daar mijn startende schrijverscarrière een flinke impuls te geven. Ditmaal verbleven we in een enigszins verouderd maar betaalbaar hotel niet ver van de Passeig de Gràcia in een grote kamer waar de dubbele bedden zo breed waren dat we er overdwers in pasten. Ik had me enorm verheugd op deze eerste vakantiedagen.

Mijn lief keek me op de ochtend van mijn verjaardag medelevend aan. Hoe graag wilde ze de terugkerende kwelling wegnemen dat mijn leven onbetekenend was (want daar ging het uiteindelijk om). Alles had ze ervoor over om mij gelukkig te zien en ik wist dat haar woorden oprecht waren, en precies dat verhevigde mijn stroperig buikgevoel. Hoe kon iemand er alles voor over hebben om mij gelukkig te zien. Was dat geen bewijs dat mijn leven zinvol moest zijn en hoe was het mogelijk dat zij dat wel maar ikzelf dat niet zo kon ervaren?

Die dagen in Barcelona voerden mijn lief en ik lange gesprekken in cafés en restaurants en op ter-

rasjes in buitenwijken waar buren elkaar enthousiast troffen op deze zeldzaam warme winterdagen. De glazen wijn bij de lunch versterkten onze intimiteit maar ook mijn weemoed. Uren sprak ik over de zinloosheid van mijn leven en maakte ik me druk over de incestueuze houding van de Nederlandse theaterwereld. De narcistische blik altijd naar binnen gericht en als hij zich ooit naar buiten richtte, dan was het enkel en alleen om een bevestiging van zijn eigen superioriteit te krijgen. Hoe onbetekenend was mijn schrijven voor de wereld, hoe miniem het bereik van mijn woorden en hoe futiel de werking ervan op degene die ze aanhoorde. Het was alsof ik mezelf en het belang van mijn werk minimaliseerde totdat er niets van overbleef. Alles wat ik deed veroorzaakte niet meer dan een lichte rimpeling in het water. Op dat moment was dat echter geen antwoord waar ik genoeg mee nam. Als mijn schrijven onbetekenend was en ik graag betekenisvol wilde zijn, dan zat er maar één ding op. Stoppen met waar ik mee bezig was. Stoppen met datgene wat ik al zo lang nastreefde: een gewaardeerd toneelschrijver zijn.

Met mijn lief wandelde ik vanaf de Ramblas terug naar ons hotel, langs het driftig toeterend verkeer bij Plaça de Catalunya en de verleidelijke etalages van Passeig de Gràcia. Ergens op deze route werd die beslissing genomen. Tussen twee stappen door werd datgene aan de kant geschoven wat al zo lang de top was geweest van de berg die ik wilde beklimmen. Ineens was er

die stem: het is genoeg geweest. Ongewild was er ook direct de herinnering aan een collega-toneelschrijfster die ooit een vergelijkbare beslissing nam en die vervolgens twee jaar achter het loket van de NS zat om treinkaartjes te verkopen. Ik schoof het beeld terzijde. De vraag wat ik zou doen als ik niet meer zou schrijven was tot nader order niet van belang. Voorlopig had ik maar één wens en dat was de wens te stoppen met waar ik nu mee bezig was.

Het was een instinctief besluit. Was het eigenlijk wel een besluit? Was dit zeldzame moment van helderheid, waarbij glashelder werd dat stoppen de enige optie was, een beslissing die ikzelf nam, of een door God mag weten wie ingegeven sturing? Ik weet het niet. Wat ik wel weet is dat er direct een lichtheid in mijn lichaam kwam. Het voelde letterlijk alsof er een last van mijn schouders werd weggenomen. Ik had nooit voor mogelijk gehouden dat het stoppen met schrijven zo bevrijdend zou voelen. Mijn lief hield wijselijk haar mond. Ze merkte ook de opluchting die met mijn besluit gepaard ging. Ik geloof niet dat ze het op dat moment serieus nam, maar gelukkig slikte ze de vraag ‘wat wil je dan?’ wijselijk in.

Wat wil je dán?

Iedereen die een kruispunt nadert in zijn leven heeft moeite met deze vraag. ‘Wat wil je dan’ is geen vraag die je moet stellen na de instinctieve beslissing om te stoppen met hetgeen waar je nu mee bezig bent. Wat wil je dan? Het is een vraag die je moet wantrouwen,

want maar al te vaak komt hij uit de hoek van de gezeten orde. Zij die al heel lang zitten waar ze zitten en dat voorlopig ook van plan zijn te blijven doen, ongeacht het gevoel van zingeving of voldoening aan het einde van de dag. Wat wil je dan? Als je vermoeid bij het kruispunt aankomt is er maar één verstandig antwoord. ‘Voorlopig wil ik even helemaal niks.’

Een vriendin van me schreef een betoog over het werkwoord ‘willen’. We voerden lange gesprekken over de vraag tot welk domein dit woord behoorde. Willen. Drijfveer tot handelen. Sturend mechanisme. Maar wie of wat stuurt ons bij ons ‘willen’. Ons ego?

Het was in onze gesprekken steeds minder een vraag maar een gegeven: willen was verbonden met ons ego. Het was de uiting van onze onophoudelijke drang om ons in de materiële wereld te manifesteren en zo de illusie in stand te houden dat wat we doen het allerbelangrijkste is in ons leven. Wat we doen is wie we zijn.

Dus toen ik in januari 2003 tussen twee stappen door op de Passeig de Gràcia de beslissing nam om te stoppen met schrijven en ik tot in mijn botten voelde dat ik voorlopig even helemaal niks wilde, lag een identiteitscrisis in het vooruitzicht.

Ik had echter één geluk. Ik hoefde niemand te vertellen dat ik was gestopt. Behalve mijn lief wist niemand van mijn beslissing en met nog één reeds betaalde toneelschrijfp opdracht in het vooruitzicht zou ook niemand het vermoeden krijgen dat ik was gestopt. Ik

kon werken terwijl ik gestopt was en daarmee leefde ik waarschijnlijk voor de eerste keer in mijn leven heel bewust een paradox. De paradox van doorgaan terwijl je bent gestopt.

Niets wordt geboren zonder weerstand

‘Het antwoord ligt in de paradox.’ Deze zin stond op een memoblaadje op mijn prikbord. Het was de samenvatting van een glashelder inzicht; zo’n inzicht waarbij het universum stilvalt in een bevroren moment en je alles in de wereld op een volstrekt logische manier met elkaar verbonden ziet. ‘Het antwoord ligt in de paradox.’

Iedereen die mij op mijn achtentwintigjarige leeftijd gezegd had dat ik tien jaar later met volle overtuiging zou zeggen dat ik ‘even niks meer wilde’ had ik voor gek verklaard. Als net-afgestudeerde van de Schrijversvakschool had ik een duidelijk doel voor ogen. ‘Niks meer willen’ klonk als een eindstation van het leven. Ik kon me er niets bij voorstellen. Ja, misschien als je oud was of ongeneeslijk ziek. Zoals ik me kon voorstellen dat mijn oma rond haar tweeëntachtigste niets meer wilde. In een verzorgingshuis, half verlamd, zonder vrienden of geliefde, zonder passie voor wat of wie dan ook. Of nog later, in een ziekenhuis, met doorligplekken en hallucinaties van de medicijnen. Ik heb mijn oma